

Berlín 23. ledna 1914

**Postavení člověka v duchovním kosmu z
hlediska spirituální astrologie. Člověk jako
myšlenka hierarchií.**

Rudolf Steiner

Moji milí přátelé, minule jsme se zabývali zabarvením světových názorů, nálad světových názorů atd., které mohou nalézt své oprávnění v lidské duši, a nyní bych chtěl z tohoto rozsáhlé oblasti, z níž je opravdu možné vyzvednout jen jednotlivá hlediska, vytýčit jedno z těchto hledisek jako zvláštní příklad.

Dejme tomu, že nějaký člověk prožívá svět tak, že má prostřednictvím svých vloh, zvláštní síly, které jej přimějí k tomu, aby nechal na sebe působit nuanci idealismu. Mohu tedy říci: nechává v sobě působit nuanci idealismu a tím ji učiní - předpokládejme - činitelem, který může ovládat jeho vnitřní život, jenž je jaksi zaměřen na idealismus a je pomocí sil tohoto idealismu napájen: k idealismu je zaměřena ta nálada světového názoru v jeho duši, kterou jsme včera označili jako mystiku, jež je náladou Venuše. Mohli bychom tedy říci, pokud bychom chtěli použít symbolů astrologie: duchovní konstelace takového člověka v jeho duchovních vlohách je, že Venuše stojí ve znamení Berana. To je mystika idealismu.

Výslovně hovořím, aby nevzniklo nedorozumění, že tyto konstelace existují sice mnohem významněji v životě člověka, než-li konstelace vnějšího horoskopu, ale že se nekryjí s „nativitou“, s vnějším horoskopem. Neboť je tomu tak, že zesílený vliv, který je vyvolán na duši člověka tím, že mystika stojí ve znamení idealismu, čeká na příznivý okamžik, v němž může zaujmout duši, aby potom nejmocněji ze sebe vydala to, co skrze postavení mystiky ve znamení idealismu může

povstat. Nemusí tomu být tak, že by se tyto vlivy, jež se uplatňují tím, že mystika stojí ve znamení idealismu, právě uplatňovaly při zrození. Mohou se uplatňovat před zrozením a také po něm. Zkrátka čeká se na okamžik, který podle vnitřního organického utváření může tyto vlohy do lidského organismu organickým způsobem včlenit.

Není tedy možné brát zde v úvahu obyčejnou astrologickou nativitu. Můžeme však říci: určitá duše má takovou vlohu, že Venuše stojí v znamení Berana, což mystiku ve znamení idealismu. Ale síly, které takto vzniknou nejsou v průběhu celého života stejné. Mění se, to znamená, že člověk přichází pod jiné vlivy, pod jiná znamení duchovního zvěrokruhu a také pod jiné duševní nálady. Dejme tomu, že by se člověk změnil tak, že potom v průběhu svého života přejde do duševní nálady empirismu, že jaksi od mystiky postoupí k empirismu a že tento empirismus stojí ve znamení racionalismu. Vidíte tedy, jak jsem včera nakreslil, v symbolickém obrazu, připojuje se, vycházíme-li z vnitřku navenek, empirismus k mystice, jako Slunce k Venuši. Duše tedy postoupila co se nálady týká k empirismu, a zároveň se postavila do znamení racionalismu. V životě duše se to projevuje tak, že se taková duše změní ve svém světovém názoru. To, co vytvořila - třeba právě když byla zvláště silnou osobností v době, kdy u ní mystika stála ve znamení idealismu - to se promění, to přejde do jiné nuance světového názoru. Taková duše bude tvrdit a říkat jiné věci, když takto nálada mystiky přešla v empirismus a tento se postavil do znamení racionalismu.

Ale z toho, co jsem nyní právě vyložil, můžete zároveň poznat, že lidské duše mohou mít sklon, aby měnily znamení a nálady svých světových názorů. Pro tyto duše je jaksi již snaha ke změně předem určena.

Dejme tomu, že taková duše chce tuto snahu v životě dále udržovat. Chce postoupit od empirismu k další duševní náladě, k voluntarismu. A kdyby také ve znamení zvěrokruhu tímto způsobem po-

stoupila, přišla by do matematismu. Tak by se dostala ke světovému názoru, který v tomto symbolickém obraze odchýlený o úhel 60° od první přímky, kdy mystika stála ve znamení idealismu.

A zde by taková duše v průběhu téže inkamace dala výraz „vůli proniknutí, na vůli založené stavbě světa“.

Zde se však ukazuje - prosím, abyste si všimli, jak tuto věc nyní rozvedu - ukazuje se, že takové dvě konstelace, jako jsou v duši, si potom během času překážejí, působí na sebe nepříznivě, stojí-li tak, že jsou pod úhlem 60°. Ve fyzické astrologii je taková konstelace „příznivou“ zatímco v duchovní astrologii se projevuje toto takzvané „šestinové postavení“ nepříznivě. To se projevuje tím, že toto poslední postavení - voluntarismus v matematismu - se setkává v duši s těžkou překážkou, takže se nemůže vytvořit, neboť nemůže nalézt žádné vlohy, pokud tento člověk nemá žádné vlohy pro to, co poskytuje matematismus. Tím se vyjadřuje nepříznivost tohoto šestinového postavení. Toto postavení: Voluntarismus ve znamení matematismu, se tedy nemůže vůbec vytvořit. Proto se ani nepodniká pokus, aby duševní nálada takto postoupila. Ale duše, která nemůže vykonat tuto cestu k voluntarismu v matematismu, převrátí z postave-

ní, ve kterém se nyní nachází, kterým je empirismus v racionalismu během hledání východiska se postaví do opozice ke směru, který nemůže dodržet. Taková duše by tedy nepostoupila k voluntarismu, jak je to patrné z kresby, ale postavila by se s voluntarismem do opozice ke svému empirismu, čímž by nastalo následující: voluntarismus by stál v opozice k racionalismu ve znamení dynamismu, A během svého života by tato duše měla jako svou možnou konstelaci to, že zastupovala světový názor, opřený o zvláštní pronikání „sil“ do světa, tedy dynamismu, který by byl proniknutý „vůlí“. Vůle, která se chce prosadit silami. Ve spiritualistické astrologii je tomu opět jinak než ve fyzické astrologii: ve fyzické má „opozice“ naprosto jiný význam než ve spirituální. Zde je opozice způsobena tím, že duše už nemůže dále na cestě, jež je nepříznivá: překlopí se do opozice.

Nakreslil jsem vám zde, co prodělala během svého života duše Nietzscheho. Chcete-li porozumět jeho cestě v jeho prvních dílech, je možné ji vysvětlit postavením mystiky ve znamení idealismu. Z této doby pochází „Zrození tragédie“, „David Strauss, který byl velkým vyznavač a spisovatel“, „O užitku a neúžitku dějin pro život“, „Schopenhauer jako vychovatel“, „Richard Wagner v Bayreuthu“ Zde je možné vidět jak duše nejdříve proniká vpřed a potom přichází druhá epocha: do té spadá vznik děl „Lidské, příliš lidské“, „Radostná věda“, která vznikla z postavení v opozici. Jsou to spisy, založené na vůli k moci, na vůli proniknuté mocí.

Vidíte tedy, že je tu vnitřní zákonitost mezi duchovním kosmem a způsobem, jak člověk v tomto duchovním kosmu stojí.. Použijeme-li symboly astrologie, které zde však znamenají něco jiného, je možné říci: U Nietzscheho tomu bylo tak, že se v určité době jeho života ukázala Venuše ve znamení Berana, ale když tato konstelace pro jeho duši přešla na „Slunce ve znamení Býka“, zde se pak již nemohl dostat s Marsem do znamení Štíra. Jeho poslední fáze se vyznačuje tím, že stál Mars ve znamení Štíra. Ale tuto konstelaci je možné vydržet jen tehdy, pokud pronikneme do dolního postavení (pod čáru „Idealismus - realismus“, a ponoříme-li se do duchovního světového názoru, okultismu, jinak působí tyto konstelace na člověka nepříznivě. Z výše vyličeného je možné pochopit tragický osud Nietzscheho. Horní konstelace snese člověk, jen tehdy, pokud se může příslušnými vnějšími poměry postavit do světa. To, co je pod čarou, co vede od idealismu k realismu, to je možné vydržet jen tehdy, pokud se člověk ponoří do duchovního světa, což Nietzsche učinit nemohl. Výrazem „postavit se vnějšími poměry do světa“ míním například postavem v důsledku výchovy, prostřednictvím vnějších životních poměrů, ty platí pro vše, co leží nad linií idealismus - realismus. Meditativní život, studium a porozumění duchovní vědě toto vše je nutné brát v úvahu pro vše, co leží pod čarou idealismus - realismus.

Aby se pochopil význam toho, co je zde v těchto přednáškách obsažené, je nutné porozumět následujícímu. Musíme si objasnit, čím je v lidském prožívání „myšlenka“ a jaký význam má tato myšlenka pro lidské prožívání.

Hrubý materialista v dnešní době vidí jako přiměřené svému snažení, hovoří-li o tom, že mozek vytváří myšlenky, nebo že myšlenky jsou tvořené centrální nervovou soustavou. Tomu kdo do věci může nahlédnout je jasné, že takové tvrzení se nezakládá na pravdě. Je to jako kdybychom si mysleli, při pohledu do zrcadla, že zrcadlo vytvořilo náš obličej, který v zrcadle vidíme. Zrcadlo však náš obličej nevytváří. Obličej je mimo toto zrcadlo a zrcadlo pouze zrcadlí, odráží jej zpět. Již častěji jsem to během veřejných přednášek vyložil.

Zcela podobně je tomu s tím, co člověk prožívá v myšlení. (Nebudeme se nyní zabývat jinými duševními obsahy). Zážitek myšlenky, to, co je v duši hybné a reálné, prožívá-li člověk myšlenky, je vytvářeno mozkiem do té míry do jaké je obraz obličeje vytvářen zrcadlem. Ve skutečnosti mozek působí pouze jako orgán, jenž odráží duševní činnost a tím se tato duševní činnost stává vnímatelnou. Avšak s tím, co člověk vnímá jako své myšlenky, nemá myšlenková činnost téměř nic společného stejně jako zrcadlo nemá co činit s vaším obličejem, pokud jej můžete v zrcadle vidět. Je zde ale ještě něco jiného. Pokud člověk myslí, vnímá vlastně jen poslední fázi své myšlenkové činnosti. Chtěl bych vám to vyložit na příkladu zrcadla.

Představte si, že byste si stoupli k zrcadlu a chtěli byste se vidět. Pokud by zde toto zrcadlo nebylo, potom byste mohli upřeně hledět před sebe, ale svou tvář byste nikdy nespátřili. K tomu, abyste mohli svou tvář spatřit, musíte zpracovat nějaký materiál, aby mohl vaši tvář odrážet, zrcadlit ji. To znamená: napřed musíte připravit jistý materiál, aby mohl vytvořit zrcadlicí se obraz. Když jste toto učinili a pohlédnete na tento připravený materiál, potom můžete spatřit svoji tvář. A vaše duše musí učinit s mozkiem totéž, co člověk dělá se zrcadlem. Vlastní myšlenkovou činnost „vnímání“ myšlenky - chcete-li například vnímat „lva“, předchází „myšlenková práce“, která musí

nejprve hluboko v mozku uvést do pohybu části mozku tak, aby mohly zrcadlit myšlenku „lva“. A vy jste ti, kdo musí učinit mozek zrcadlem. To, co vnímáte jako myšlenku, jsou jen zrcadlené obrazy: K tomu, aby se mohl příslušný zrcadlený obraz objevit, musíte připravit jistou část vašeho mozku. Vy sami a vaše duševní činnost uvádí mozek do takové činnosti, ve které je možné zrcadlit myšlenku jako to, co si myslíte. Chcete-li se vrátit k činnosti, která je základem myšlení, potom je to činnost, která zasahuje z duše do mozku a působí v něm. A pokud vykonáváte svou duší nějakou činnost v mozku, potom tato činnost způsobí zrcadlení a vy můžete vnímat myšlenku například „lev“. Jak vidíte: nejdříve zde musí být jistá duchovně-duševní činnost jež působí na mozek: potom se může mozek pomocí této duchovně-duševní činnosti stát zrcadlícím nástrojem, jež může odrážet myšlenky. Toto je skutečný postup, který se mnoha lidem v dnešní době tak popletl, že jej vůbec nechápou.

Ten kdo postoupí poněkud dále v okultním vnímání, může tyto dvě fáze duševní činnosti docela dobře rozlišit. Může pozorovat, pokud si chce něco myslit jak je nejprve nutné nejen myšlenku pojmut, ale zároveň ji připravit, to znamená, že si musíme připravit mozek k zrcadlení myšlenek. Chceme-li okultně bádát, abychom si mohli věci představit, je vždy první úkolem, nikoli si hned něco představovat, ale nejprve provádět činnost, která takové představování připraví. Toto je nutné brát s neobyčejnou důležitostí v úvahu. Těchto věcí si musíme všimát proto, že teprve když šijích všimneme, můžeme mít před sebou skutečné působení lidské myšlenky. Zde teprve můžeme vidět, jak pracuje lidská myšlenková činnost. Tato myšlenková činnost zachvacuje nejprve mozek nebo centrální nervovou soustavu, pak provádí nějakou činnost, pohne - řekněme třeba - nějak atomovými částicemi a uvede je do pohybu, tím se stanou zrcadlícím nástrojem a myšlenka se odrazí - a duše si to může uvědomit jako svou myšlenku. Musíme tedy rozeznávat dvě fáze: nejdříve z duchovně-duševní soustavy vykonanou myšlenkovou práci pro vnější fyzické prožívání a potom se uskuteční vjem, když se pro tento vjem připravila

prostřednictvím duše mozková práce. U obyčejného člověka zůstane mozková práce zcela v podvědomí, potřebuje jen zrcadlení. U okultního člověka je tomu skutečně tak, že se musí činnost duše vlévat a mozek nejprve připravit tak, že umožní člověku představovat si myšlenky.

Co jsem zde vyložil, to se děje v člověku neustále mezi probuzením a usnutím. Myšlenková činnost pracuje vždy na mozku a činí tak mozek během celého bdění zrcadlícím nástrojem myšlenek. Nestačí však, aby v nás bylo myšlenkovou činností zpracováno jen to, co takto sami zpracujeme. Neboť je to takřka úzce ohraničená činnost, která se koná duchovně-duševní složkou. Když se ráno probudíme, potom přes den bdíme, potom zase usneme, spočívá tato duchovně-duševní činnost, jež patří k myšlení, v tom, že tato činnost pracuje celý den na mozku a že se tím mozek stává zrcadlícím nástrojem. Ale musíme napřed mít mozek, potom může duchovně-duševní činnost vyrývat - jaksi své drobné vrypy - poznámky do mozku. Musí zde být tedy mozek ve svém hlavním tvaru, ve své hlavní podstatě. To však pro náš lidský život nestačí. Náš mozek by nemohl být zpracováván prací, zdejšího všedního života, pokud by celý organismus nebyl připravený tak, že je základem pro všední práci. A tato práce, tato příprava se děje z kosmu. Tak jako my pracujeme denně od probuzení až k usnutí na „prokreslem“ mozku rytinami, čímž jej činíme zrcadlícím nástrojem pro každodenní myšlenky, tak nám musí být pokud samo netvoříme rytiny to znamená pokud si sami nemůžeme dávat tvar, dána forma z kosmu. Tak jako pracují naše drobné myšlenky a provádějí své malé rytinky, tak musí být celý náš organismus z kosmu vystavený do nás podle téhož vzoru myšlenkové činnosti. A skutečně se staví, neboť totéž, co v nás pracuje na těch malých vrypech, je skutečně v kosmu a proudí to v myšlenkové činnosti jako vlnění a chtění kosmem. Co se nám například nakonec ob-

:

jevuje ve znamení idealismu, to je v duchovním kosmu činnost, která vytváří idealismus a může na některého člověka působit tak, že připravuje celý jeho organismus, až získá sklon k idealismu. Právě tak se do člověka vpracovávají z duchovního kosmu ostatní nuance nálad a znamení. Člověk je utvářen podle myšlenek kosmu. Kosmos je „veliký myslitel“, který nám dává tvar až do posledního nehtu, stejně tak jako naše myšlenková práce během celého dne dělá drobné vrypy do mozku. Tak jako náš mozek - to je jen v těch malých částech, kde lze vytvářet vrypy - je pod vlivem myšlenkové práce, tak je celý člověk pod vlivem myšlenkové práce kosmu.

Co znamená, co jsem uvedl jako příklad na Nietzscheovi? To znamená, že v celé své dřívější inkamaci byl Nietzsche ve své karmě utvářen tak, že v jistém okamžiku v důsledku jeho dřívější inkamace působily síly idealismu - na jeho celou tělesnost tak, že nejprve byl schopen stát se mystickým idealistou. Potom se konstelace změnila jak jsem již naznačil.

Jsme myšlenkami kosmu. Kosmos nás myslí, A tak jako si do mozku svou malou každodenní prací vrýváme drobné vrypy, a potom nám přicházejí k vědomí představy „lev“, „pes“, „stůl“, „růže“, „kniha“, „vzhůru“, „dolů“, „vlevo“, „vpravo“ atd., jako zrcadlení toho, co jsme předtím v mozku připravili - to jest toho, co nakonec prostřednictvím mozku vnímáme: lev, pes, stůl, růže, kniha, nahoru, dolů, psát, číst atd., tak působí bytosti vyšších hierarchií a provádějí velkou myšlenkovou činnost, která vyrývá do světa významnější věci, než vyrýváme my svou každodenní myšlenkovou činností. Tak se tedy stává, že nejenže vznikají malé vyryté rysky, které se potom zrcadlí jednotlivě jako naše myšlenky, ale my sami jsme v celé své bytosti tím, co se opět jeví bytostem vyšších hierarchií jako jejich myšlenky. Jako naše mozkové procesy zrcadlí naše myšlenky, tak tím, že jsou do světa vyrývané vrypy tím zrcadlíme my lidé myšlenky kosmu. Když hierarchie „myslí kosmos“, tak zároveň utváří svými myšlenkami nás lidi. Tak jako z našeho mozku vychází naše malé myšlenky, tak vychází z toho, co dělají hierarchie čehož jsme sami součástí, jejich myšlenky. Tak jako

;

jsou části v našem mozku zrcadlícími nástroji, které nejprve zpracováváme pro své myšlenky, tak jsme, my sami, tím, co si hierarchie kosmu připravují pro své myšlenky. Můžeme tedy v určitém směru říci: můžeme se cítit vzhledem ke Kosmu tak, jako by se mohla cítit malá část našeho mozku vůči nám samým. Ale tak jako my nejsme duchovně-duševně tím, co je náš mozek, právě tak nejsou bytosti duchovních hierarchií námi samými. Proto jsme samostatnými bytostmi vůči vyšším hierarchiím. A můžeme říci: v jistém smyslu jim sloužíme, aby mohly skrze nás myslit, ale zároveň jsme však samostatnými bytostmi, které mají v sobě své vlastní bytí, jako určitým způsobem mají části našeho mozku své vlastní bytí.

Tak nacházíme souvislost mezi lidskými a kosmickými myšlenkami. Lidská myšlenka je vládcem mozku, kosmická myšlenka je takovým vládcem, že k tomu co má Činit patříme my sami celou svou bytostí. Musíme jen být utvářeni podle logiky kosmu, které nemůže vzhledem k naší karmě vždy všechny myšlenky obracet k nám stejným způsobem. Tak máme jako lidé „logiku“ podle které myslíme, a tak mají duchovní hierarchie kosmu svou „logiku“. A jejich logika spočívá v tom, co jsme si nakreslili jako schéma. Tak jako my myslíme-li například: „Lev je savec“, spojujeme dva pojmy v úsudek, tak duchovní hierarchie kosmu spojují myšlením dvě věd: mystiku a idealismus - a my potom můžeme říci: „mystika se objevuje v idealismu“. Pomyslete si toto nejprve jako přípravnou činnost kosmu - potom zazní stvořitelské Fiat, tvůrčí slovo! Přípravný čin spočívá pro bytosti duchovních hierarchií v tom, že je uchopen celý člověk, jehož karmě odpovídá to, aby se v něm vytvořila vložka, pomocí které se má stát mystickým idealistou. Odražené zpět do hierarchií kosmu je to, co my bychom pro sebe nazvali „myšlenkou“ je pro tyto hierarchie výrazem člověka, který je „mystickým idealistou“, který je jejich myšlenkou, když si připravily kosmický úsudek: „necht' se objeví mystika v idealismu!“

Nakreslili jsme jaksí nitro kosmického slova, kosmického myšlení. Co jsme nakreslili na schématu jako „kosmickou logiku“, to se nám představuje, jakým způsobem myslí duchovní hierarchie kosmu například: „Necht' se objeví empirismus ve znamení racionalismu“ atd. Zkusme si představit jakým způsobem je možné takto v kosmu myslit. Může se tam myslit takto: „Necht' se objeví mystika v idealismu a proměněná necht' se stane empirismem ve znamení racionalismu!“ Toto způsobí odpor, neboť to, co by následovalo, by bylo nesprávným kosmickým úsudkem!“ Myšlenka se převrátí, jako my si ověřujeme správnost myšlenky. Potom se musí objevit třetí stanovisko: „Voluntarismus ve znamení dynamismu- Toto vyslovené v průběhu věku v kosmických světech, těmito třemi úsudky, tak vzniká „člověk Nietzsche“. On se pak zrcadlí zpět jako myšlenka kosmu.

Tak promlouvají bytosti duchovních hierarchií v kosmu! A naše myšlení je malým obrazem této mluvy duchovních hierarchií. Světové žití se má k duchovním hierarchiím podobně jako se má náš mozek k naší duši. Tak můžeme nahlédnout do toho, na co bychom se měli dívat s určitou úctou a posvátnou bázni. Neboť tu jaksí stojíme u tajemství individualit lidstva. Učíme se chápat, že - smím-li to obrazně vyjádřit - zraky bytostí vyšších hierarchií spočívají na jednotlivých lidských individualitách a že tyto individuality jsou pro ně to, co jsou pro nás písmena v knize, kterou čteme. To je právě to, na co se smíme dívat jen s posvátnou bázni: nasloucháme myšlenkové činnosti kosmu!

V naší době musí být do jisté míry poodhalen závoj takového tajemství. Neboť zákony, které jsme si zde ukázali jako zákony myšlenek kosmu, jsou činné také v lidském nitru. A poznání těchto zákonů v nás může způsobit, že porozumíme životu a tímto porozumění a naučíme rozumět také sami sobě. Tak si rozuměli, abychom věděli, i když jsme tím či oním jaksí jednostranně postaveni do života. Patříme k velkému celku, neboť jsme začleněni do myšlenkové logiky kosmu! A duchovní věda nás vede k probádání těchto závislostí, čímž nám dává návod k porozumění naší jednostrannosti, jež se projevuje v našich vlohách, a zároveň nás činí všestrannějšími. Potom najdeme náladu,

kteře je právě dnes tak zapotřebí. V naší době, kdy u mnoha duchů jež udávají tón není ani stopa vřledu do poměrů, jež zde byly vyřčené, prožíváme, že lidé přesto v těchto poměrech jsou, ale neumějí v nich žít. Tím však způsobují něco, co vyžaduje jisté vyrovnání.

Vezměme si jako příklad Wundta, o kterém jsem vám včera přednášel. Jeho jednostrannost je způsobena zcela určitou konstelací. Dejme tomu, že by se Wundt mohl někdy propracovat až k porozumění duchovní vědě, potom by zde mohl pochopit svoji jednostrannost tak, že by si řekl: „Tedy tím, že stojím zde s empirismem atd., jsme schopni konat dobro jen v jistých oborech. Zůstanu v těchto oborech a zbytek doplním duchovní vědou.“ K takovému úsudku by došel. On však nechce vědět nic o duchovní vědě. Co tedy udělá? Zatím co by mohl být plodný a udělat mnoho dobrého v konstelaci, která je mu právě vlastní, udělá Wundt z toho, co je schopný při této konstelaci vytvořit - všeobecnou filosofii! Pravděpodobně by se mu podařilo vytvořit něco většího, mnohem většího, a dokonce nyní užitečného, kdyby zanechal filosofování a experimentoval o duších (čemuž rozumí) a kdyby zkoumal povahu matematických úsudků (čemuž také rozumí), místo aby z toho vytvářel všelijaké filosofie, byl by zde na správné cestě.

A to se musí nd o mnoha lidech. Proto musí duchovní věda - právě jako učí, jak má panovat harmonie mezi světovými názory - na druhé straně ostře poukazovat na to, kam to vede, překročí-li osobnosti současné doby to, co je nutné zachováním konstelace. Nekonečně mnoho škod se způsobí tím, že takové osobnosti sugerují světu úsudky jež jsou utvářené tak, že se při tom nepřihlíží k jejich konstelaci. Je nutné ostře odmítnout jednostrannosti, které se chtějí uplatňovat jako „celek“. Svět nemůže vykládat člověk, který má vlohy pro to nebo ono. A chce-li takto svět vysvětlovat a založit tím filosofii, pak takový filosofie působí nepříznivě a duchovní věda má za

úkol, odmítnout pýchu této domýšlivosti, která se staví do světa jako celek. Čím méně smyslu a nálady je v naší době pro duchovní vědu, tím silněji musí zde v naší době tato vyznačená jednostrannost vystupovat.

Vidíme tedy, že právě poznání podstaty lidského a kosmického myšlení nás může přivést k tomu, abychom správně pochopili význam a úlohu duchovní vědy v naší době - a poznali jak ji uvést do správného vztahu k jiným takzvaným duchovním proudům, hlavně k filosofickým proudům současnosti. Mohli bychom si přát, aby se právě takové poznatky, jak jsme se je pokusili v těchto čtyřech přednáškách přiblížit, hluboce zapsali do srdcí a duší našich přátel, aby anthroposofické hnutí mělo ve světě takový průběh, aby se ubíralo zcela jistým a správným směrem. Vezmeme-li to v úvahu, pak budeme vždy více a více poznávat, jak se člověk utváří tím, co v něm žije jako kosmická myšlenka.

Zde se nám objeví po takovém výkladu ještě větší hloubka myšlenky, jakou vyslovil Fichte: Jakou kdo má filosofii, je dáno tím, jakým je člověkem. Ano, opravdu, jako má kdo filosofii, je zcela závislé na tom jakým je člověkem! Že Fichte mohl v první době své in- kamace jakožto „Fichte“ vyslovit jako základní nerv svého světového názoru: „Svět je očividným materiálem povinnosti“, dokazují jeho hořejší slova, která vyslovil později, jak si jeho duše změnila své konstelace v duchovním světě, tj., jak bohatě byla tato duše utvářena, že ji duchovní hierarchie mohli přetvářet tak, aby skrze ni mohli všelicos pro sebe myslit. Něco podobného by se mohlo říci například o Nietzscheovi.

Postavíme-li si před duši právě něco takového, jak je to naznačeno v těchto čtyřech přednáškách, potom se nám objeví mnoho možností pozorování světa. Nejlepší, co však můžeme získat je, že za pomoci takovýchto věcí nazíráme také citem a pocity do duchovního složení světa. Alespoň jedné věci pokud by se dalo takovýmto cyklem dosáhnout: aby si pokud je to možné mnoho duší řeklo: „Chce-li se člověk ponořit do duchovního světa, tj., do světa pravdy a nikoli do světa omylu, musí se skutečně vydat na cestu!“ Neboť na této cestě je třeba učinit mnoho, velmi mnoho také zvážit, abychom se dostali ke

zdrojům pravdy. Člověk by si měl říci: „I kdyby se mi z počátku sice zdálo, že zde nebo tam se jeví rozpor, takže mnohým věcem nerozumím, mohu si přece říci, že svět tu není proto, aby jej mohl pochopit rozum kterékoli úrovně, a budu tedy raději hledajícím, než abych se vždy obracel ke světu a ptal se: „Co mohu pochopit?“. Sta-ne-li se člověk „hledajícím“, vydá-li se svědomitě na cestu hledání, potom se naučí poznávat, že je nutné z nejrůznějších stran sbírat podněty, aby člověk získal trochu porozumění pro svět. Potom si nadobro odvykneme stát ve světě a říkat: „Rozumím tomu? Nerozumím tomu?“ Ale budeme hledat stále znova a znova hledat! Největšími nepřáteli pravdy jsou dogmatizované světové názory, které se snaží dospět k závěru ledajakým spojením několika myšlenek a pak se domnívají, že s těmito několika myšlenkami jsou schopni vytvořit si představu o světě.

Svět je něco nekonečného, kvalitativně i kvantitativně! A bude požehnáním, najdou-li se jednotlivé duše, které mají snahu jasně vidět právě do toho, co se v naší době tak strašně objevuje jako nadutá jednostrannost, která chce být „celkem“.

Řekl bych: říkám to s krvácejícím srdcem: největší překážkou poznání je skutečnost, jak se provádí příprava myšlenkové činnosti v mozku, jak se tím mozek stává zrcadlícím nástrojem jež zrcadlí zpět duševní život - skutečnost, jejíž poznání by mohlo osvětlit mnohé jiné fyziologické poznatky - největší překážkou pro poznání této skutečnosti je pomatená fyziologie přítomné doby, která hovoří o dvou typech nervů, o „motorických“ a „sensitivních“ nervech. I této skutečnosti jsem se již v mnoha přednáškách dotkl. Mohla-li fyziologie zplodit tuto nauku, která všude ve fyziologiích straší, tu musila opravdu napřed pozbýt všeho rozumu. A přece je to dnes po celé zemi uznávané učení, jež se jako překážka klade do cesty každému pravě-

mu pozná p o povaze myšlenky a povaze duše. Nikdy nebude možné poznat lidskou myšlenku, tvoří-li fyziologie takovou překážku poznání myšlenky. Přivedli jsme to však tak daleko, že fyziologie, jež nemá pevné zásady zahajuje dnes každou psychologii, každou duševní vědu a činí ji na sobě závislou. Tím se zároveň uzavírá cestu k poznání kosmické myšlenky. Čím je myšlenka v kosmu, naučíme se teprve poznávat, cítíme-li se v pravdě této myšlenky tím, čím v člověku je myšlenka, která jako myšlenka nemá co činit s mozkem, než že sama je paní tohoto mozku. Jestliže jsme však takto poznali lidskou myšlenku v její podstatě, zde se již cítíme s touto myšlenkou v kosmickém bytí a naše poznání pravé povahy lidské myšlenky vyústí v poznání pravé povahy kosmické myšlenky. Poznáme-li správně, co sami jako lidé myslíme, potom se také naučíme poznávat, jak jsme my sami „myšlení“ mocnostmi kosmu. Dokonce máme potom možnost nahlédnout do logiky duchovních hierarchií. Jednotlivé části úsudků hierarchií - pojmy hierarchií - ty jsem vám vypsali: ve dvanácti znameních zvěrokruhu, v sedmi náladách světových názorů atd., v tom jsou pojmy hierarchií a to, co jsou lidé, to jsou úsudky kosmu, které z těchto pojmů vznikají. Tak se cítíme v logice kosmu, to jest reálně vzato v logice kosmických hierarchií, cítíme se jako duše položení do lůžka kosmických myšlenek, tak jako cítíme, že myšlenka, ta malá myšlenka, kterou my myslíme, má ustláno v našem duševním životě.

Promeditujte si tuto ideu: „Myslím svou myšlenku“ a „Jsem myšlenkou, kterou myslí hierarchie kosmu. Má věčná podstata je dána tím, že myšlení hierarchií je věčné. A až mne domyslí jedna kategorie bytosti duchovní hierarchie, odevzdá mne dále, tak jako přechází lidská myšlenka od učitele k žákovi - odevzdá mne jiné kategorii, aby mne tato druhá hierarchie přemýšlela v mé věčné, pravé podstatě. Tak se cítím ve světě kosmického myšlení!“

"

"

"

"

.....37"